

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 25-26 травня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 1:403:316.6(08)

К 65 Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства //
Матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (Одеса, 25-26 травня 2023 р.) 175 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Пальчинська Мар'яна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та лінгводидактики Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Збірник матеріалів V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства, аналізують соціокультурні трансформації молодіжного соціуму, показують соціокультурні трансформації освітнього середовища та розкривають проблемні моменти культури бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства, а також розглядають синергетику як самоорганізаційну систему у суспільстві, що трансформується. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

4. Мегилл А. Некоторые соображения о проблеме истинностной оценки репрезентации прошлого. *Способы постижения прошлого: Методология и теория исторической науки*. Москва : Канон+, 2011. С. 120–121.

5. Хальбвакс М. Социальные рамки памяти. Москва : Новое издательство, 2007. 348 с.

Рибка Наталя Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології науки Національного університету «Одеська політехніка»

МІФОТВОРЧІСТЬ ТА ПРОПАГАНДА ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ДОСЛІДЖЕНЬ

У тяжкі часи війни Росії проти України міфотворчість та пропаганда стали значною зброєю, що є частиною інформаційної війни щодо українців.

Фахівці [1-11] відзначаються, що міфотворчість та пропаганда дуже поширені та тісно переплетені у медіа просторі, при цьому вони сильно впливають на свідомість людей. Підкреслимо, що міфологічна свідомість в умовах війни стає формою, що домінує при сприйнятті реальності, внаслідок чого людина починає демонструвати більш примітивні форми мислення і поведінки [5].

Окрім цього, пропаганда та процеси міфотворчості мають особливий механізм впливу – вплив на психіку людей відбувається на емоційному рівні, та швидко вбудовується в структури особистості, починаючи, як паразит, заміщувати інші складові свідомості, особливо ті, що суперечать головним наративам пропаганди. Як зазначає Павлов Д. М. [8] технології пропаганди можуть бути розділені на дві категорії: жорсткі та м'які, залежно від характеру впливу, що вони мають на мислення та поведінку людини. Міфологізація вважається жорсткою технологією пропаганди, тому потрібно приділяти увагу цим явищам, оскільки вони несуть численні ризики, як для особистості, так і для суспільства в цілому.

До того ж глибоке та всебічне вивчення механізмів та технологій пропаганди дає можливість значно покращити ефективність боротьби з зовнішніми інформаційними впливами та надає необхідну теорію, аби створювати альтернативну міфологічну систему, яка б підсилювала українську позицію в інформаційному полі.

Дієвість, унікальність і універсальність міфологізації як складової технологічного арсеналу пропаганди полягає в тому, що міф підтримує та посилює бажання соціальної групи або спільноти, мотивуючи та мобілізуючи її

активність у необхідному для суб'єкта міфотворчості напрямі. Результативність міфологізації, як пропагандистської спецтехнології, у тому, що більшість людей вона змушує ставитися до символічних та уявних об'єктів як до реальних. Плідність міфологізації базується на тому, що вона пропонує масовій свідомості смислові орієнтири, що допомагають боротися зі страхом і нерішучістю перед кожним погрозами, особливо в періоди малостійкості та кризи [9-11].

Соціальна міфологія та пропаганда мають багато спільного: обидва явища впливають на масову свідомість, маніпулюючи нею та формуючи стереотипи та поведінкові орієнтири. Серед методів міфотворчості варто виділити зміну функцій мови, створення нових ритуалів та формування образу культурного героя [4].

Соціальний міф поширюється в сучасних умовах, зокрема через засоби масової інформації, які мають найбільший вплив на суспільство. Такий вид масової комунікації є найзручнішим для нав'язування масам певного міфологічного способу сприйняття світу за допомогою пропаганди. Водночас роль цього процесу може бути як позитивною для суспільного розвитку, так і негативною.

Зі сторони України можна спостерігати створення міфів, які впливають на людей та їх уявлення про ситуацію, оскільки міфи можуть грати позитивну роль, оскільки є формою суспільної свідомості, через яку народ сприймає навколишній світ.

Під час повномасштабного вторгнення Росії до України відбулось масове переосмислення усталених упереджень про «братній народ» та інших наративів, що десятиліттями методично насаджувались українцям. Можна спостерігати, що у певній мірі, ще з 2014 року в Україні почали працювати над створенням механізмів руйнування імперіалістичних міфів та була розпочата робота з створення нової української міфології. Наприклад, формування певного відношення до події 2014 р., міфологізація подій революції «Гідності», оспівування героїчної оборони Донецького аеропорту 2014-2015 років народило й закріпило в інформаційному просторі, а потім у масовій культурі «кіборгів». Цьому сприяв однойменний фільм Ахтема Сеїтаблаєва [3,7].

У перші тижні війни журналіст Андрій Кокотюха висловлюється, щодо інформаційної війни на користь України. Він вважає, що Україна впевнено перемагає Росію на інформаційному фронті. Експерти констатують фіаско російської та проросійської пропаганди, адресованої українському та західному споживачу інформації. Хоча всередині Росії їхня пропаганда живе та перемагає. Бійці українського інформаційного фронту регулярно виявляють та спростовують російські фейки [7].

Нарешті, відзначимо, що розкриття міфів сучасної культури, та, особливо, використання особливостей міфотворчості у пропаганді, безсумнівно,

сприятиме визначенню та впровадженню ефективних стратегій боротьби із ними.

Список використаних джерел

1. Ауліна О.В. Політична міфологія в інформаційних війнах: монографія. Київ: Видавець Бихун В.Ю., 2018. 168 с.
2. Гойман О. Особливості сучасної політичної міфотворчості. Проблеми гуманітарних наук. Філософія. 2013. Вип. 31. С. 40–50.
3. Горбенко Юрій. Особливості використання міфів у гібридній російсько-українській війні. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Випуск 10. С. 32–38 Visnyk of the Lviv University. Series Psychological sciences. Issue 10. P. 32–38. http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/10_2021/7.pdf.
4. Дарморіз Оксана. Пропаганда як складник сучасної соціальної міфотворчості. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог, студії. 2017. Випуск 15, с. 43-48 Visnyk of the Lviv University: Series Philos.-Political Studies, Issue 15, p. 43-48. http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/15_2017/7.pdf
5. Зубрицька Л.Й. Активізація міфу у період кризи: особливості міфологем «війни» та «героя». Наукові записки. Наукма. 2016. Т. 186. Політичні науки. С. 72–76.
6. Карапуз Олександра. Міфологізація історії як інструмент формування національної ідентичності. Матеріали передріздвяних методологічних читань Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2019. Випуск 22. http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/22_2019/40.pdf.
7. Кокотюха Андрій. Успіхи та помилки українського інформаційного фронту у гарячій фазі війни. Детектор медіа. 19 Березня 2022. <https://detector.media/infospace/article/197660/2022-03-19-uspikhy-ta-pomylyku-ukrainskogo-informatsiyного-frontu-u-garyachiy-fazi-viyny/>
8. Павлов Д. М. Особливості технологій політичної пропаганди. Грані. 2018. 21(2), <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1115/1135>
9. Рагімова А. Б. Політичний міф, міфологізація сучасного суспільства за допомогою соціальних мереж. Грані. 2018. Т. 21, № 4. С. 18-24. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2018_21_4_5.
10. Рибка Н.М. Ідеологія як система стереотипів. Науково-практична конференція „Ідеологія в сучасному світі”, 19-20 жовт. 2011р.: [матеріали доповідей і виступів]. – К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2011. – С. 194-195.
11. Rybka N. National ideas and ideologies as systems of stereotypes Fenomen Rosji: pamięć przeszłości i perspektywę rozwoju. Tom 14. Kraków, 2014. – S. 163-171.

Семенов Ігор Сергійович, аспірант кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університету імені К.Д. Ушинського

Науковий керівник **Борінштейн Євген Русланович**, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університету імені К. Д. Ушинського»

СВОБОДА АБО СМЕРТЬ, ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ПРОБЛЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Питання свободи та смерті є проблемою і водночас сенсом існування багатьох поколінь у всьому світі, бо ці поняття визначають умови буття. Докладно це питання досліджувалося в екзистенціалізмі.

Екзистенціалізм – це різновид філософської думки, яка експлікується в рамках людського життя і визначає становище в ньому людини, переглядаючи поняття свободи і смерті з погляду існування (екзистенції), при якій людина абстрагує від власної індивідуальності, осмислює буття поза своїм існуванням.

Проблема пригнічення смертю людського життя, що простежується з самого зародження філософської думки, набула найбільшої значимості в екзистенціалізмі на початку ХХ ст., не втрачає актуальності й досі [6, 68].

Якщо розглянути феномен людського життя в певній цілісності, то момент народження знаменує його початок, а смерть, будучи незаперечним фактом екзистенції, зумовлює його завершення. Однак смерть як екзистенціал людського буття з'являється не тільки при відході людини з життя. Смерть втягнута в нього та бере безпосередню участь як щось, що тяжіє над людським існуванням. Це щось визначається в екзистенціалізмі як буття до смерті.

Свобода також з давніх-давен є предметом досліджень. Вона завжди відіграла найважливішу роль в житті людини, при цьому вона завжди являлась суб'єктивним феноменом. Адже кожен має про неї своє, завжди унікальне і неповторне уявлення [1, 150]. Уявлення про свободу в тій чи іншій формі можна зустріти на кожному з етапів історичного розвитку людства. Найбільший внесок у осмислення свободи завжди вносили філософи.

Свобода – це можливість самому приймати рішення та нести за них відповідальність. Цей феномен психічний, суто людський. З таким характером її пов'язаний, мабуть, той факт, що розглядалася вона, головним чином, у філософії, а також у художній літературі, – тобто в таких сферах, де немає вимог суворості науковості.